

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٩١٤١٩

دانشگاه قم

دانشکده الهیات

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

ترجمه شروط معتبره قصاص از جواهرالکلام و تحلیل و تطبیق آن با قوانین جزائی ایران

استاد راهنما:

حجة الاسلام والمسلمین دکتر عبدا...امیدی فرد

استاد مشاور:

حجة الاسلام والمسلمین علی محامد

نگارنده:

مصطفی جلیلی

۹۸۴۱۹

زمستان ۱۳۸۶

کتابخانه اساتید و دانشجویان
سازمان اساتید و پژوهشگران
کتابخانه

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۹

تقدیم به:

پیشگاه حضرت ولی عصر - ارواحنا لتراب مقدمه الفداء - همو که با
حضور جان بخشش، به کالبد بی رمق جوامع بشری حیات
می بخشد.

تقدیر و تشکر:

نگارنده سطور پیش رو بر خود فرض می‌داند، از تمام کسانی که در راه اعتلای علوم به ویژه فرهنگ و معارف دینی همت گمارده و از ارشاد این حقیر در سیر مراحل علمی دریغ نورزیده‌اند؛ به تأسی از بیان گوهریار «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» تشکر و قدردانی نمایم. لذا بدینوسیله از زحمات بی‌شائبه استاد ارجمند جناب آقای دکتر عبد... امیدی فرد - که از بدو ورود اینجانب از سال ۱۳۷۹ به دانشگاه قم، مرا مورد عطوفت پدرانه خویش قرار داده - و النّهایه تصدّی راهنمایی رساله پیش رو را بر عهده داشته‌اند، همچنین از الطاف کریمانه استاد ارجمند حضرت حجة الاسلام و المسلمین علی محامد که مشاور این جانب در تدوین رساله بوده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را دارم. لازم می‌دانم از زحمات بی‌دریغ حجج اسلام آقایان راهی و عمادی که در مباحثه متن جواهر همت گماشتند و مساعدت فرمودند، تقدیر نموده و آخر الامر از تمام عزیزانی که زحمت تایپ ویرایش رساله را به عهده داشته‌اند، خصوصاً از تلاشهای مستمر همسر مهربانم تشکر نموده و موفقیت همه را از درگاه ایزدی مسألت دارم.

چکیده

یکی از عناوین ممتاز و برجسته در بین مباحث جزائی اسلام، مبحث قصاص است. چرا که دین مبین اسلام با شاخصه عدالت محوری و با تاسی از قرآن کریم و آیه شریفه (و لکم فی القصاص حیوة یا اولی الالباب) همواره پیروان خود را اولاً: از هر گونه تعدی و تجاوز به حقوق سایرین منع نموده است (ولا تعتدوا ان الله لا یحب المعتدین) ثانیاً: در صورت تعدی به حریم، اعم از جان، مال، حیثیت در مقام استیفاء حق، زیان‌دیده نباید بیش از ضرر وارده، به طرف مقابل خسارت وارد کند (فمن اعتدی علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم) شارع مقدس در برقراری تناسب بین جنایات وارده پارا فراتر نهاده و به وضع شرایط خاصی اقدام نموده است. به طوری که با فقد هر یک از شرایط پیش گفته امکان اجرای قصاص با وصف مجرمانه بودن عمل جانی وجود ندارد. چرا که قصاص به معنای تلافی و جبران کردن مساوی است. این پایان نامه با عنوان «ترجمه شروط معتبره قصاص از جواهر الکلام و تحلیل و تطبیق آن با قوانین جزائی ایران» در شش فصل تنظیم یافته است. هدف از تدوین این رساله ارائه یک دوره مباحث تحلیلی جزائی راجع به شرایط قصاص است که ضمن تبیین متن جواهر الکلام از مباحث فقهی علماء معاصر و رویه قضائی محاکم نیز بی نصیب نمانده است. مرحوم صاحب جواهر در شرح کتاب شرایع الاسلام، شرایط قصاص را به شرح ۱- تساوی در آزادی ۲- تساوی در دین ۳- انتفاء ابوت ۴- کمال عقل ۵- محقون الدّم بودن بیان داشته‌اند. از نتایج کلی این پژوهش می‌توان به جریان قصاص بین مرد و زن با ردّ فاضل دیه، تساوی دیه مرد و زن در جراحات تاثلث دیه، قصاص مادر در برابر فرزند، عدم قصاص مجنون و کودک، لزوم معصوم‌الدّم بودن مقتول، عدم قصاص مسلمان در برابر اصناف کافر اشاره کرد.

کلید واژه‌ها: قصاص، تساوی، بلوغ، انتفاء ابوت، عبد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۲	مقدمه
۲	۱. بیان مسأله تحقیق
۳	۲. اهداف تحقیق
۳	۳. اهمیت تحقیق
۴	۴. سوالات تحقیق
۵	۵. محدوده تحقیق
۵	۶. پیشینه تحقیق
۶	۷. روش تحقیق
۷	۸. موانع و مشکلات
۸	۹. نگاهی گذرا به زندگی مرحوم صاحب جواهر
۸	۱-۹. ولادت
۸	۲-۹. در حوزه نجف
۹	۳-۹. مربی بزرگ
۹	۴-۹. تألیفات
۱۰	۵-۹. سیره سبز
۱۱	۶-۹. روز وصل و هجران
۱۳	فصل دوم: تساوی در حریت
۱۴	بخش اول: برابری در آزادی یا برده بودن و لزوم ردّ فاضل دیه زن
۱۵	لغات و مصطلحات
۱۷	روایت اول: صحیحہ ابن مسکان
۱۸	روایت دوم: موثقه ابی بصیر
۱۸	روایت سوم: صحیحہ ابی مریم

۱۸	روایت چهارم:
۱۸	روایت پنجم:
۱۹	روایت ششم:
۱۹	روایت هفتم:
۱۹	روایت هشتم:
۲۰	روایت نهم:
۲۰	روایت دهم:
۲۰	روایت یازدهم:
۲۰	روایت دوازدهم:
۲۰	روایت سیزدهم:
۲۱	روایت چهاردهم:
۲۲	روایت پانزدهم:
۲۲	روایت شانزدهم:
۲۲	روایت هفدهم:
۲۳	نتیجه‌گیری
۲۳	۱. ادله مخالفین برابری قصاص
۲۳	۱-۱. قرآن، آیه ۱۷۸ سوره بقره
۲۴	۱-۲. آیه ۴۵ سوره مائده
۲۵	۱-۳. روایات
۲۶	۱-۴. اجماع
۲۶	۱-۵. تفاوت دیه زن و مرد
۲۷	۲. ادله موافقین برابری قصاص
۲۸	۲-۱. ادله برابری قصاص در فقه حنفی
۲۹	۲-۲. ادله برابری قصاص در فقه شافعی
۳۰	۲-۳. ادله برابری قصاص در فقه مالکی
۳۲	۲-۴. ادله برابری قصاص در فقه حنبلی
۳۳	۳. نقد و بررسی دلایل اهل سنت

۳۴	۱-۳. عموم آیات قصاص
۳۴	۲-۳. نامه عمرو بن حزم
۳۴	۳-۳. روایت نقل شده از پیامبر اسلام ﷺ
۳۵	۴-۳. اجماع اصحاب
۳۵	تحلیل حقوقی
۳۶	تهاتر دیه و مهریه
۳۷	نکات مستنبطه از ماده ۲۰۹ قانون مجازات اسلامی
۳۹	بخش دوم: قصاص زن در برابر زن و زن در برابر مرد
۳۹	لغات و مصطلحات
۴۰	تحلیل فقهی
۴۱	الف) امتناع ولی دم از ردّ فاضل
۴۲	ب) فقر ولی دم در ردّ فاضل
۴۳	ج) تقاضای تأخیر در پرداخت
۴۴	د) بحثی راجع به بطلان دم
۴۷	ه) استنباط از جریان قاعده عدم بطلان دم
۴۹	و) تحلیل حقوقی
۵۱	بخش سوم: عدم ردّ فاضل دیه در فرض قصاص زن در مقابل مرد
۵۲	لغات و مصطلحات
۵۵	الف) تحلیل فقهی
۵۷	ب) رفع تعارض
۶۱	ج) تحلیل حقوقی
۶۲	بخش چهارم: جریان قصاص بین زن و مرد در اعضاء
۶۴	لغات و مصطلحات
۷۲	الف) تبیین قول مرحوم کاشف اللثام
۷۳	ب) تحلیل حقوقی
۷۴	بخش پنجم: رجوع دیه زن به نصف در صورت تجاوز از ثلث

۷۷	الف) تحلیل فقهی
۸۰	ب) تحلیل حقوقی
۸۱	فصل سوم: تساوی در دین
۸۲	بخش اول: عدم قصاص مسلمان در برابر کافر
۸۴	لغات و مصطلحات
۸۸	الف) تحلیل فقهی
۸۹	ب) اقوال فقهاء
۹۰	ج) ادله مسأله
۹۰	۱. دلیل اول:
۹۰	۲. دلیل دوم:
۹۲	۳. دلیل سوم:
۹۴	د) روایات دال بر قصاص با رد فاضل
۹۵	ه) حل تعارض روایات
۹۶	و) وجه مختار
۹۶	ز) تعزیر قاتل ذمی
۹۸	ح) تحلیل حقوقی
۱۰۱	ط) دلیل استثنا شدن کافر ذمی
۱۰۳	بخش دوم: اختلاف در نوع مجازات متعود
۱۰۵	لغات و مصطلحات
۱۰۸	الف) تحلیل فقهی
۱۰۸	ب) قصاص یا حد بودن مجازات متعود
۱۱۰	ج) مسأله
۱۱۲	بخش سوم: ثبوت قصاص بر مرد و زن ذمی
۱۱۴	بخش چهارم: تأثیر گرایش به اسلام در نحوه قصاص
۱۱۹	الف) تحلیل فقهی
۱۱۹	ب) پیامد قتل کافر توسط کافر و اسلام آوردن قاتل

ج	جریان قصاص بر ولد حلال در فرض قتل ولد زنا	۱۲۰
د	فروعات مسأله	۱۲۰
ه	نظریه مختار	۱۲۲
و	تشدید مجازات قاتل مسلمان	۱۲۲
ز	اقوال فقهاء	۱۲۲
ح	اسلام آوردن قاتل مسلمان بعد از جنایت	۱۲۳
ط	جریان قصاص بین اهل ذمه و لزوم ردّ فاضل دیه مرد ذمی	۱۲۴
ی	دلیل جریان قصاص بین اهل ذمه	۱۲۵
ک	چند مسأله	۱۲۶
	مطلب اول	۱۲۶
	مطلب دوم	۱۲۶
	مطلب سوم	۱۲۷
	مطلب چهارم	۱۲۸
ل	پیامد قتل مسلمان توسط ذمی	۱۲۹
م	یک شبهه و پاسخ آن	۱۳۰
ن	خلاصه بحث	۱۳۱
س	تحلیل حقوقی	۱۳۱
	بخش پنجم: سرایت جراحت پس از گرایش به اسلام	۱۳۲
	لغات و مصطلحات	۱۳۳
الف	تحلیل فقهی	۱۳۵
ب	تحقق شرط در زمان جنایت	۱۳۵
	بخش ششم: تأثیر گرایش مرتد به دین اسلام بعد از جنایت	۱۳۷
	لغات و مصطلحات	۱۳۸
الف	تحلیل فقهی	۱۴۰
ب	ادله نفی دیه	۱۴۱
ج	استدلال صاحب جواهر	۱۴۱
د	نقد استدلال صاحب جواهر	۱۴۱

۱۴۲	هـ) اسلام آوردن مجنی علیه در فاصله اصابت تیر
۱۴۴	و) ثبوت یا عدم ثبوت دیه با اسلام آوردن مجنی علیه در فاصله اصابت تیر
۱۴۶	بخش هفتم: تأثیر ارتداد مجروح در حالت سرایت جنایت بر قصاص
۱۴۷	لغات و مصطلحات
۱۵۰	الف) تحلیل فقهی
۱۵۴	ب) تکلیف دیه
۱۵۸	بخش هشتم: قتل کافر ذمی توسط مرتد و نحوه قصاص
۱۵۹	لغات و مصطلحات
۱۶۰	الف) تحلیل فقهی
۱۶۲	ب) نقد کلام صاحب جواهر
۱۶۳	بخش نهم: تأثیر ارتداد جارج مسلمان بعد از جراحت بر شخص مسیحی
۱۶۵	الف) تحلیل فقهی
۱۶۶	ب) مناقشه مرحوم صاحب جواهر
۱۶۸	بخش دهم: قتل مرتد توسط ذمی و کیفیت قصاص
۱۷۰	لغات و مصطلحات
۱۷۴	الف) تحلیل فقهی
۱۷۵	ب) نقد کلام شهید ثانی
۱۷۶	ج) دیه
۱۷۹	د) استدلال قائلین به عدم قصاص
۱۸۲	هـ) تحلیل حقوقی
۱۸۲	و) مطالبه قصاص
۱۸۳	ز) قصاص، حق شخصی است
۱۸۵	فصل چهارم: انتفاء ابوت
۱۸۶	بخش اول: عدم قصاص پدر در برابر فرزند
۱۸۸	لغات و مصطلحات
۱۹۰	الف) تحلیل فقهی

۱۹۲	ب) جمع بندی روایات
۱۹۲	ج) استدلالات صاحب جواهر
۱۹۳	د) مناقشه در فرمایشات صاحب جواهر
۱۹۴	ه) خلاصه بحث
۱۹۶	و) قتل فرزند توسط مادر
۱۹۷	ز) تحلیل حقوقی
۱۹۷	۱. مجازات تعزیری
۱۹۸	۲. دیه و كفاره
۱۹۸	ح) قتل فرزند به وسیله مادر در قانون مجازات اسلامی
۱۹۹	ط) اشاره به چند مورد
۲۰۱	بخش دوم: تداعی دو شخص بر ولد مجهول
۲۰۲	لغات و مصطلحات
۲۰۵	بخش سوم: قتل مولود فراش واحد توسط دو مدعی
۲۰۷	لغات و مصطلحات
۲۱۱	الف) تحلیل فقهی
۲۱۳	۱. فقدان علم اجمالی و قاتل بودن احدالمدعین
۲۱۳	۲. ادله قائلین به عدم قصاص
۲۱۴	۳. «ادله قائلین به قرعه»
۲۱۶	ب) فقدان علم اجمالی و شرکت مدعین در قتل
۲۱۷	ج) وجود علم اجمالی و قاتل بودن احدالمدعین
۲۱۷	د) وجود علم اجمالی و شرکت مدعین در قتل
۲۱۹	ه) پیامد رجوع از ادعای ابوت
۲۱۹	۱. رجوع مدعین از ادعا و شرکت هر دو در قتل
۲۲۰	۲. رجوع احدالمدعین از ادعا و قتل توسط وی
۲۲۰	۳. رجوع احدالمدعین از ادعا و انجام قتل توسط دیگری
۲۲۰	و) رجوع بعد القتل
۲۲۱	ز) وجود علم اجمالی

۲۲۲	بخش چهارم: اختلاف در نحوه مطالبه قصاص از سوی فرزند برای مادر
۲۲۳	لغات و مصطلحات
۲۲۵	الف) تحلیل فقهی
۲۲۵	ب) مطالبه قصاص توسط فرزند زن مقتول
۲۲۷	ج) نقد استدلال مرحوم صاحب جواهر
۲۳۰	د) قصاص پدر
۲۳۱	فصل پنجم: کمال عقل
۲۳۲	بخش اول: عدم ثبوت قصاص بر مجنون و نابالغ
۲۳۳	لغات و مصطلحات
۲۳۵	الف) تحلیل فقهی
۲۳۷	ب) مسئول پرداخت دیه در جنایات صغیر و مجنون
۲۳۸	ج) تحلیل حقوقی
۲۳۸	۱. جنون چیست؟
۲۴۰	۳. درجه جنون
۲۴۲	۴. آیین دادرسی جرایم مجنون
۲۴۳	۵. جنون ادواری
۲۴۴	۶. تأدیب مجنون
۲۴۴	د) نظریه‌های مختلف در مورد کودک
۲۴۵	ه) سن بلوغ
۲۴۶	و) اختلاف در بلوغ و عقل
۲۴۸	بخش دوم: تأثیر جنون بعد از قتل بر نحوه قصاص
۲۵۴	الف) تحلیل فقهی
۲۵۴	ب) جنون قاتل بعد القتل
۲۵۸	ج) نتیجه بحث
۲۵۹	بخش سوم: اختلاف ولی مجنی علیه و جانی در بلوغ
۲۶۰	لغات و مصطلحات

۲۶۲	الف) تحلیل فقهی
۲۶۳	ب) چند نکته
۲۶۳	ج) مجهول بودن تاریخ هر دو حادثه
۲۶۴	د) معلوم بودن تاریخ قبل و مجهول بودن بلوغ
۲۶۴	ه) معلوم بودن تاریخ بلوغ و مجهول بودن تاریخ قتل
۲۶۵	و) ادعای قاتل مبنی بر جنون آنی
۲۶۵	ز) استدلال شهید ثانی و نقد آن
۲۶۷	ح) قتل نابالغ توسط بالغ
۲۶۷	۱. قول به قصاص
۲۶۷	۲. قول به عدم قصاص
۲۶۸	ط) دلیل اقوال
۲۶۸	ی) بحث دلالتی روایت ابن فضال
۲۶۹	ک) دلیل قائلین به عدم قصاص کبیر در مقابل صغیر
۲۷۰	ل) تحلیل حقوقی
۲۷۲	بخش چهارم: قتل مجنون توسط عاقل و نحوه قصاص
۲۷۴	الف) تحلیل فقهی
۲۷۴	ب) عدم قصاص عاقل در برابر مجنون
۲۷۶	ج) دفاع منجر به قتل مجنون
۲۷۷	د) دلیل دو قول
۲۷۷	ه) دلیل قول دوم
۲۷۸	و) تحلیل حقوقی
۲۷۸	ز) مجازات تعزیری
۲۸۰	بخش پنجم: تأثیر فقدان قصد بر نحوه قصاص
۲۸۲	لغات و مصطلحات
۲۸۵	الف) تحلیل فقهی:
۲۸۵	ب) قصاص قاتل مست در فقه اهل سنت
۲۸۵	۱. مستی با عذر شرعی

۲۸۵	۲. مستی بدون عذر شرعی
۲۸۵	۱-۲. جواز قصاص
۲۸۶	۲-۲. عدم جواز قصاص
۲۸۶	ج) قصاص قاتل مست در فقه امامیه
۲۸۶	د) فرض مورد بحث
۲۸۷	ه) نظریات موجود
۲۸۷	الف) جواز قصاص
۲۸۷	ادله جواز قصاص
۲۸۸	۱. خبر سکونی
۲۸۸	۲. اجماع
۲۸۹	۳. تساوی مست و عاقل در تکلیف شرعی
۲۸۹	۴. دفع فساد
۲۹۰	ب) عدم جواز قصاص
۲۹۰	ادله عدم جواز قصاص
۲۹۰	۱. عدم تکلیف مست
۲۹۰	۲. احتیاط در دماء
۲۹۰	۳. انتفاء قصد
۲۹۱	ج) تفکیک بین فرضها
۲۹۱	ادله
۲۹۱	۱. روایت سکونی
۲۹۲	۲. موافقت با قاعده
۲۹۲	تحلیل فقهی، جنایات شخص خواب
۲۹۳	الف) ضمان جانی
۲۹۳	ب) ضمان عاقله
۲۹۳	۱. خطای محض بودن جنایت
۲۹۴	۲. عدم انطباق ضابطه شبه عمد
۲۹۴	ج) عدم ضمان

۲۹۵	تحلیل حقوقی
۲۹۵	۱. سلب مسئولیت کیفری
۲۹۶	۳. عوامل سلب اراده
۲۹۶	۳-۱. خواب
۲۹۷	۳-۲. هیپنوتیزم
۲۹۷	۳-۳. استعمال مواد مخدر
۲۹۸	۳-۴. بیهوشی
۲۹۸	۳-۵. ناینبایی
۲۹۸	قانون اقدامات تأمینی
۲۹۹	قتل توسط دایه در حال خواب
۳۰۱	بخش ششم: قصاص نایبنا
۳۰۲	لغات و مصطلحات
۳۰۵	تحلیل فقهی
۳۰۵	تحلیل حقوقی
۳۰۷	فصل ششم: محترم بودن خون مقتول
۳۰۸	بخش اول: لزوم معصوم الدم بودن مقتول
۳۱۰	تحلیل فقهی
۳۱۳	تحلیل حقوقی
۳۱۳	۱. ماده ۲۲۶ - قتل نفس
۳۱۳	۲. شخصیت قاتل
۳۱۴	۳. ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی
۳۱۵	۴. قتل ولد الزنا
۳۱۵	۵. مواردی که مقتول، شرعاً مستحق کشتن است
۳۱۸	نتیجه گیری و استدراک
۳۲۲	فهرست منابع و مآخذ
۶۱۴	چکیده انگلیسی

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

۱. بیان مسأله تحقیق

از دیدگاه قرآن کریم اولین جرمی که در زمین واقع شده، قتل نفس است که برخاسته از خوی تجاوزگری انسان است. نظر به اینکه از بدو حیات بشری، قتل و ضرب و جرح به عنوان تهدید جدی برای جوامع بشری به شمار می‌رفته، لذا جامعه و ادیان الهی، در صدد تبیین نحوه دفاع در مواجهه با اینگونه مسائل بوده‌اند. چرا که دفاع و به عبارتی مقابله به مثل، در صورت عدم تعیین چارچوب معین، منجر به کشمکش و نزاع در میان مردم می‌گردد. دین مبین اسلام به عنوان کاملترین دین الهی با نگاه عمیق و دقیق به این مطلب پرداخته و بیان داشته است «و جزا سیئة سیئة مثلها» و انتقام بدی به مانند آن بدی است. هر چند قصاص بدون در نظر گرفتن خصوصیات و تفاوت‌های فردی، قبیله‌ای و گروهی اجرا می‌شود. در عین حال اجرای مجازات، شرایطی می‌طلبد که این پژوهش در راستای تبیین آن بوده است. شرایط لازم برای قصاص گاهی با عنوان منفی موانع قصاص ممکن است طرح گردد، لکن در نهایت، نتیجه یکی است و آن اینکه این شرایط که هر کدام دارای مبنا و فلسفه مخصوص است، دایره قصاص را مقید و محدود نموده و بر خلاف اموری که موجب می‌شوند عمل، جرم محسوب نگردد، نظیر قتل نفس عمدی در مقام دفاع، تنها از اجرای مجازات جلوگیری می‌کنند. در پژوهش پیش رو این شرایط از منظر فقیه نامی شیعه، مرحوم صاحب جواهر بررسی می‌گردد. ایشان تساوی در موقعیت اجتماعی، تساوی در دین، تساوی عقل و بلوغ، انتفاء رابطه پدر و فرزندی، مهدورالدم نبودن قاتل را از شرایط دانسته‌اند. نگارنده، دلایل و مبنای شرعی این شرایط را بررسی و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. وقتی سخن از مقابله به مثل است، عادلانه‌ترین مجازات آن است که تناسب بیشتری با جرم داشته باشد. به همین دلیل متون فقهی رعایت

تساوی و برابری را یکی از شرایط دانسته‌اند. اسلام برای تحقق عدالت کیفری و جلوگیری از هر گونه بی عدالتی و تبعیض در جرائم علیه تمامیت جسمانی، تساوی دقیق مجازات را لازم دانسته است.

۲. اهداف تحقیق

نویسنده هر متن، غایتی را از بحث ارائه شده دنبال می‌کند. بدیهی است که محقق، بدون هدف هیچگاه توانائی تنظیم و ارائه متنی که قابل استفاده برای سایرین باشد را ندارد. حقیر در نگاشتن پژوهش پیش رو، امکان دستیابی و استفاده دانشجویان فقه و حقوق از مصدر فقهی ارزشمند به دلیل شرح و تبیین فارسی متن را مد نظر داشته است. از سوئی کتب موجود در شروط معتبره قصاص یا صرفاً به زبان عربی هستند یا فارسی. و هر دو یا صرفاً فقهی بوده یا به مباحث حقوقی پرداخته‌اند. لذا متنی که جامع هر دو باشد موجود نیست. به همین مناسبت لزوم پرداختن به مسأله با صبغه فقهی حقوقی، آشنا کردن مخاطبین با رویه موجود در محاکم، مقارنه بین مواد قانونی و مستند شرعی احکام، جمع آوری نظریات گوناگون با محدودیت شرایط قصاص و ارائه قدرت تجزیه و تحلیل به مخاطب از اهداف نگارنده در جمع آوری پژوهش می‌باشد.

۳. اهمیت تحقیق

هر چند از فحوای مطالب بندهای دیگر ضرورت و اهمیت تحقیق نیز قابل استنباط است لکن در تکمله توضیحات باید گفت: اولاً متون فقهی موجود، امروزه به صورت متن اصلی (ترجمه نشده) و اکثراً به زبان عربی است و در بسیاری از موارد صرف نظر از زبان، کتاب فاقد شرح و تبیین است. لذا استفاده باید و شاید از منابع اصیل گاهی با این دشواری همراه است. به همین جهت تحقیقات گسترده محققین، برای فهم و شرح کلمات بزرگان، تاثیرات شگرفی در اقبال همگانی طالبین علم در استفاده از مصادر فقهی خواهد داشت ثانیاً: مسائل مستحدثه و

شبهات وارده در حوزه مسائل جزائی، نیاز به تبیین و پاسخ گوئی با تمسک به منابع اولیه دارد که به همین مناسبت در رساله پیش رو بدان پرداخته است. روشنگری و تبیین مسائل فقهی در سالم سازی جو اجتماعی همیشه تاثیر گذار بوده و تعیین استانداردهای لازم از سوی محققین با استعانت از منابع اربعه در شکوفائی هر چه بیشتر مباحث قابل تامل منی باشد، و امری ضروری و اجتناب ناپذیر است. بدیهی است که موشکافی و تدقیق در هر رشته علمی به عهده متولیان آن شاخه و رشته بوده و مسؤولیت کاوش و روشنگری در مانحن فیه و پاسخ گوئی در برخی موارد به افکار عمومی و در عمده مطلب، بر طرف نمودن نیاز علمی و کمک به غنای مباحث فقهی ضرورت پرداختن به بحث شروط معتبره قصاص را برای حقیر ایجاب نمود.

۴. سوالات تحقیق

ذهن جوّال اهل علم در هر دوره زمانی چالش های علمی فراوانی را ایجاد کرده است، در این بین، مباحث کیفری به دلیل مبتلا بودن به شبهات نو ظهور، خصوصاً در رویه عملی محاکم، جایگاه خاصی داشته و دارد. لذا پاسخ مکتوب و مستند به برخی سوالات موجود، گامی موثر در تولید علم و حل مناقشات است. به همین مناسبت سوالات ذیل، ضمن تبیین و تحلیل در رساله پاسخ یافته اند:

- ۱- شرایط قصاص از منظر مرحوم صاحب جواهر چند دسته بوده و اساساً مستند فقهی ایشان در بیان شروط معتبره چیست؟
- ۲- نظام جزائی ایران چه مبنائی را در شرائط قصاص اتخاذ نموده و آیا بین شرایط مذکور در فقه و رویه محاکم دادگستری جمهوری اسلامی ایران تضادی هست یا خیر؟
- ۳- فقدان قصد و شعور چگونه مانع قصاص می شود؟
- ۴- آیا اسلام در بحث قصاص مرد در برابر زن نظر به ردّ فاضل دیه دارد یا خیر؟
- ۵- جایگاه بلوغ و عقل در سیستم کیفری قصاص چیست؟
- ۶- آیا دفاع مشروع می تواند مانعی برای اجرای قصاص باشد؟